

ontstaan. Veeleer is het een toestand die indruischt tegen de Scheppingsgedachte. Volgens den eisch van de Scheppingsgedachte moest het alles één zijn; één zijn niet door uitwendig aangelegde, maar door geestelijke, innerlijk saambindende kracht. Vandaar dat niet de mensch, maar alleen Christus de eenheid herstellen kan, juist doordat hij die eenheid niet zoekt in uitwendigen band noch in geweld, maar in het geestelijk omzetten van den geest des menschen, het uitbranden van de zonde, en het te niet doen van de schuld, die de verdeeldheid had doen opkomen. Vandaar dan ook, dat de apostelen er gedurig op wijzen, hoe de Christus tot deze aarde komt niet als tot een hem vreemde wereld, maar tot een wereld in wier schepping hij als het Eeuwige Woord zelf de natuur en den aard der dingen bepaald had, en er zelfs nadruk op leggen (Col. 1:16 v.v.), dat door Hem alle dingen geschapen zijn, dat hij voor alle dingen is, en dat alle dingen te saam bestaan door Hem. Met Jezus valt de scheidsmuur, omdat hij alleen machtig is de oorzaak van onzen eeuwigen honger en kommer weg te nemen, de ziektekiem die de deeling veroorzaakt had, te vernietigen, en hierdoor vanzelf de eenheid weer uit de Scheppingsidee zelve te doen herleven. Doch om dit doel te bereiken, moest een tusschen-periode worden ingeluid; een periode waarin de geestelijke eenheid nog niet kan doorklinken, waarin deswege de in-deeling van Staten onder Koningen of Overheden nog moet standhouden; en waarin inmiddels toch het groote werk van de terugbrenging der eenheid van ons geslacht moet worden doorgezet. Daarvoor is het Koningschap van Jezus in het leven geroepen, daartoe heeft God zijn heilig Kind tot Koning gezalfd. En vandaar dan ook, dat hij het verschijnen van den Christus, Johannes hem niet in de eerste plaats als Zaligmaker, maar met nadruk als Koning aankondigt. Immers zijn roepen is steeds, dat het Koninkrijk der hemelen nabij is gekomen, en Jezus, zelf optredende, begint evenzo niet zijn zaligmakende genade, maar zijn Koningschap op den voorgrond te stellen. Ook zijn eerste verkondiging toch is, dat het Koninkrijk nabij is gekomen. En als hij voor Pilatus staat, is het nog zijn belijden, dat hij de Koning is, en om Koning te zijn in de wereld is gekomen. Ook op zijn Kruis stond niet zijn eretitel van Zaligmaker, maar van Koning. De toestand in deze tusschenperiode is alzoo, dat de Staten voortbestaan; en dat de koningen der aarde hun scepter blijven voeren; maar dat hoog boven en over alle deze koningen der aarde de Zone Gods en Zoon des menschen als Koning wordt ingezet, om een Rijk te vestigen dat niet uit de aarde is, maar door hemelische kracht zich zal handhaven.

„Het is volbracht.“

[GOEDE VRIJDAG.]

„Toen Jezus dan den edik genomen had, zeide hij: Het is volbracht. En het hoofd buigende, gaf den geest.“
Joh. 19: 30.

Het „Volbracht“ van Golgotha valt in één enkel, diep uit het hart gescheurd, woord, naam, en de vervulling van Gods Raad, en de voleinding van het Verlossingswerk door den Middelaar, en de bezegeling van ons eeuwig Beboud.

Ook het einde der smart sprak er in. Het lijden van Jezus was zoo aangrijpend, zoo afmattend, zoo uitputtend geweest, naar ziel en lichaam beide. Het was heel den nacht en al de uren van den dag, zonder tusschenpoos, rusteloos doorgegaan. Niets was hem gespaard, en de felle bitterheid van zijn vijanden had hem onder dit lijden telkens weer gerekend en gekwetst. Eindelijk kon Jezus bijna niet meer. Zelfs zijn stem begaf hem, en de tong moest hem nat gemaakt, zoo hij het Volbracht konnen uitspreken.

„Dat lijden heeft Jezus niet in onsandoenlijkheid geleden. Geen ogenblik mag de gedachte bij ons opkomen, dat onze Heiland, gedragen als hij was door zijn Goddelijke natuur, boven het lijden verheven was, en minder vlijvend dan een onzer de smarten des doods zou hebben gevoeld. Hij was onzer één, den broederen gelijk geworden, zijn menscheleke natuur was naar het vleesch en bloed der kinderen. Van verduwing, van afstomping van het menscheleke gevoel kon daarom in Jezus geen sprake zijn. Een ontvanger ge den indruk, dat Jezus in tijdige gevoeligheid ons verre te boven ging. Zijn indrukken waren zoo veel dieper. En zooals geen onzer dien naam ontvingen kan, is Man van Smarten Jezus' eigen naam geweest.

Na brengt alle pijn evenals alle smart den natuurlijke drang met zich, dat wie pijn lijdt er alles op zet om die pijn te doen eindigen, of althans dat we, waar we die pijn nu eenmaal moeten doordraan, het heimwee naar het einde er van in ons voelen opkomen. Lust in pijn ware onmenscheleke, en ook in Jezus' menscheleke gevoel moet daarom wel, al die uren lang, het zuchtend verlangen naar het einde gevoeld hebben. En nu Jezus dan eindelijk dit einde genaderd zijt en de beker der smarten is geleidigd, en nu de floodstrijd volbraden is, het sterven zelf schiet als een verlossing kan worden begroet, nu klinkt ons in dit Volbracht de kreet der bevrijding tegen. Het lijden is doorstaan, de smart is doorworsteld, eer hij sterft nog een bede tot zijn Vader en 't zal alles voleind zijn. De dood zal hem de verlossing brengen, en daarom, in dit „Het is volbracht“ spreekt ook het gevoel van verademing, dat nu de laatste teug uit den bitteren drinkbeker staat gedronken te worden.

Maar toch, niet dit was de diepe zin, waarin Jezus zijn „Het is volbracht“ aan 't Kruis, eer hij sterft, uitsprak.

Het lijden van Jezus begon niet eerst in Gethsemane, om op Golgotha voleind te worden. Onze Catechismus spreekt het zoö toeder en zoo juist uit: „Dat hij aan lichaam en ziel, den gansen tijd zijns levens op aarde, maar insonderheid aan het einde zijns levens, den toorn Gods tegen de sonde des gansen menscheleken

geslachts gedragen heeft.“ Het lijden van Jezus begon in de zelfvernietiging toen hij de gestaltenisse eens dienstknechts aannam en den menschen is gelijk geworden. Het lijden ging voort en verder, toen hij, in gedaante gevonden als een mensch, nichielse vernederde. En het lijden werd voleind toen hij in die vernedering, na zijn zelfvernietiging, gehoorsaam geworden is tot in den dood, ja, den dood des Kruises. Het Goddelijk Messiasprogramma kon geen ander zijn, en zoo was het dan ook aan de profeten voor hun zielsgoet gekend: „Een lam dat stom is voor dien die het scheurt, en zijn mond niet opendoet“.

Dat alles moest in lijden volbracht worden. Van af in Maria zijn ontvangenis in onze verzwakte natuur en het sinimeren in de Kribbe te Bethlehem; en zoo al die drie en dertig jaren door, zijn luiervoren voor de zonde der wereld te midden waarvan hij leefde; zijn in zijn eigen ziel zich terugtrekken voor het demonische, dat hem van alle zijden omringde; zijn teleurstelling bij schier ieder en ieder met wie hij in aanraking kwam, tot bij zijn eigen jongeren. Altoos die haat en die smaad, die hoon en die schimp die hem achtervolgden. Die afstooting waar zijn hart altoos aantrekkend zocht. Dat gedurig dreigen om hem te pijnigen, ja, te doden. En toen die laatste week, met haar helse bitterheden, dat verraad van Judas, dat tergen en tarten van de priesters, dat ruw spotten van Herodes en ruw toetasten van de Romeinse soldaten. En eindelijk swaaste van al, dat doodspellende Kruis.

Maar ook in dit alles school de heerlijkste belofte. Het was het Goddelijk programma van het lijden van den Man van smarte, maar tegelijk was het 't Goddelijk programma voor de redding der wereld, en voor het reddend in die wereld van de eere zijns Gods. Het gold niet een worsteling met menschen, maar een worsteling met demonen, een terugdringen van satan, een doen triomfeeren van der uitverkorenen beboud, van den raadslag Gods over den onheiligen opstand van den Boose. Dit alles zag Jezus klaar voor zich, toen hij zich vernederde en in onze menscheleke natuur inging. Die zelfvernederde was een vernedering die hij genield heeft, waartoe hij zich wilig geleend heeft, waarbij hij alles vooruitzag en vooruit wist, wat hem te wachten stond, en waar hij toch met een oneindig diepe liefde op inging, om den raad des Driëenzigen Gods over satan te doen zegerieren en den mensch, die naar Gods beeld geschapen was, eeuwige behoudenis aan te brengen.

Onder die bange levenszaak heeft Jezus drieën dertig jaren gewoogd. En nu is 't eindelijk doorgestaan. Na komt de verheerlijking naar Gods raad, nu komt het heil van zijn verlosten, en de onuitsprekelijke heilige vrede, die daarbij Jezus menscheleke hart doortintelde, die is het die, eer hij sterft, haar heilige uiting vindt in dii plechtige, in dit solomnele: *Het is volbracht!*

En zoo verstaan wordt dit: *Het is volbracht!* van zelf het laatste woord van vertruosting dat Jezus van het Kruis ons, als zijn verlosten, toeriep. In dit woord toch bezegelt Gods Zoon ons zelf de volkomen vrucht van zijn Verlossingswerk. De laatste twijfel, of onze redding wel volkomen zou zijn, wordt door dit diep-aangrijpende woord van Jezus uit onse bekommerde ziel gescheurd.

Just voor wie ten leven gaat, is de worsteling met schuld en zonde zoo bang. De wereld weet daar niet van. Zij lijdt er niet onder. Zij worstelt niet in het zelfvernietigend besef van schuld en zonde. Ze lacht veeleer over den afgrond die haar van God scheidt, heen. Ook de tijd-geloovige weet hier niets van. Voor hem is het als van zelf sprekend dat Jezus voor hem sterft, en hij vindt het goeden natuurlijk, dat hij door wat Jezus deed van alles af is. Maar zoo staat 't in het hart van den waarachtig geloovige niet. In diens hart prikkelt schuld en zonde gedurig weer tot zelfveroordeeling en komt telkens weer de vraag op: zou het mij alles zijn kwijtgescholden? En, o, het kan soms zoo lang duren, eer op die vraag de volle verzekerdheid doorkreekt. Juist de smart, waarmee de strijd tusschen zonde en heiligheid zich aan hem opdringt, maakt het voor hem soms gansch onbegrijpelijk, dat hij toch waartlijk wel een kind van zijn God zou zijn.

En in die bange worsteling is het dan zoo heerlijk, zoo hij 't op Golgotha beluisteren mag, hoe zijn Heiland, voor zijn sterven, het ook hem toeroept: *Het is volbracht!* Volbracht ook voor u. Niet ten deele, maar geheel volbracht. Er behoef niet meer bij. Er kan niets meer bij. Tot in haar oneindige diepte is uw schuld verzoend, tot uit merg en been uw zonde van u genomen. God zelf heeft uw verzoening voleind in het lijden en sterven uws Heilands. Er is niet maar een poging tot uitredding gedaan, maar de poging heeft ten einde toe haar doel bereikt. Gij zijt verlost. *Het is alles voleind.* De laatste teug uit den drinkbeker is geleidigd. *Het is volbracht!*

Daar rust dan onse ziel in, en daarom spreken we van den „Goeden Vrijdag.“ als weer de dag terugkeert, waarop we met heel de Christenheid den dood onzes Heeren gedenden. Goed is ons die dag, in den diep intensen zin, die we in dat spreken van den „Goeden Vrijdag“ leggen. Jezus lijdt niet maar voor ons, en sterft niet maar voor onse zonde, maar, eer hij sterft, geeft hij in dit Volbracht ons nog de zalige verzekering bovendien, dat de strijd voleind, het doel bereikt, de worsteling voldongen is, en dat al wat tot onse zaligheid noodig was, door hem is volbracht. En als straks dit zegel van het Volbracht nogmaals door God zelf bezegeld wordt in Jezus' opstanding, en in zijn opvaren ten hemel, en in zijn zitten aan Gods rechterhand, dan blijft er maar één ding nog aan toe voegen, opdat het heel voor eeuwig uw eigen deel zij, en dat één is, dat *gij 't al zult geloovent.*

Ge staat dan in uw heilige gedachte zelf bij 't Kruis. Ge ziet aan het verbleken van Jezus' gelaat, dat 't ogenblik van sterven voor u Jezus gekomen is. En als hij dan den edik indruikt, om u nog 't één groote woord van algenegeame verzoening toe te roepen, en ge hoort hem dan ook u toevoegen: *Ook voor u is het volbracht!* — dan aarzelt ge niet meer, en dan vraagt ge niet meer, maar dan knielt ge neder in aanbidding en in eeuwig dank, en ge gelooft, ge gelooft dat het ook voor u volbracht is, ge gelooft uw Heiland die 't al voor u doorworstelde, en die, nog eer hij sterft, dit Volbracht tot in uw ziel doet doordringen, of 't Ook voor mij volbracht! de Jubeltoon mocht worden, waarmee uw hart op dit Volbracht van uw Heiland terugslag geeft.

Amsterdam, 18 Maart 1910.

Het college van collectanten der Remonstrantsche gemeente te Rotterdam vierde onlangs zijn 250 jarig bestaan met een feestelijke maaltijd. De spijkaart vermeldde niet alleen de gerechten, maar voegde bij elk gerecht een „toepasselijke bijbeltekst“. Reeds op zich zelf is zulk een misbruiken van den Bijbel af te keuren; maar nog erger was, dat hier metterdaad profanatie van het heilige werd gepleegd. Bij een schotel kip werd het woord van Christus geplaatst: „Aansiet de vogelen“ (Matth. 6:26); bij een kreeftenschotel het woord uit Ps. 35:4: „Laat ze achterwaarts gedreven en schaamrood worden“; bij de vruchten: „van de vruchten der boomden dezes hofs zult gij eten“ (Gen. 3:2) en bij het dessert, waarna de heeren zich met een sigaar zouden vermaken, stond aangegeven Matth. 24:6: „Nog is het einde niet“ en Ex. 19:18: „En zijn rook ging op“. Al willen we aannemen, dat dit alles niet als opzettelijke spot met den Bijbel bedoeld was, toch toonen de aangegeven voorbeelden, dat hier misbruik van Gods Woord plaats vond, te stuitender en ergerlijker, omdat een *kerkelijk college* zich deze „aardigheid“ veroorloofde.

Niet alleen antirevolutionaire en roomsche bladen protesterden tegen deze profanatie van Gods Woord, maar zelfs liberale en neutrale bladen als de *Nieuwe Courant* en de *Telegraaf* spraken openlijk hun afkeuring uit over deze handelwijze. „Een smakeloozer idee vooral van broeders des geestelijken levens kan men zich niet denken“, schreef de *Nieuwe Courant*.

Eigenaardig is, dat juist *De Hervorming* zich haast tegen dit eenparig afkeurend oordeel op te komen en 't min of meer voor de heeren collectanten opneemt. Ze vindt, dat het spelen met bijbelteksten nu wel niet van „bijzonder fijnen smaak getuigt“ en ze acht het ook „taetloos“, omdat „de bijbel nu eenmaal in het volkswakezijn een andere plaats inneemt dan eenig ander classiek geschrift“, maar daarmede is dan ook alles gezegd. Van profanatie, van „onheilige gemeenschap met het heilige“ was geen sprake. Hoogstens van een toegeven in jeugdigen overmoed aan een „luim“. Zachter en verschooner dan de zaak zeker niet worden voorgesteld. *De Hervorming* niet bij de Remonstrantsche broederschap naar beste vrienden, en het bloed kriipt, waar 't niet gaan kan. De heeren collectanten zijn in de leerschool van 't modernisme groot gebracht en weten dus, dat de bijbel niets meer is dan een gewoon geschrift. En al was 't tactvoller geweest, om die wetenschap niet op deze wijze te lichten, de eigenlijke schuld van de ergeris ligt toch bij het domme volk, dat nog altoos in den Bijbel een soort heilig boek ziet.

De theorie der „lijdelijkheid“ neemt onder de Gereformeerde broeders in de Hervormde Kerk steeds belangrijker proporties aan. Wezen we onlangs op een merkwaardige uitspraak in *De Waarheidsvriend*, niet minder tekenend is wat thans in *De Gereformeerde Kerk* wordt gevonden.

„Een inzender vroeg, of ingeval een *collator* (d.w.z. een heer van een plaats, die een predikant kan aanwijzen) iemand verkiest, tegen wieens belijden de Kerkeraad bezwaar heeft, of de Kerkeraad dan kan weigeren zulk een predikant te beroepen? Het antwoord op deze vraag kan natuurlijk niet anders wezen, dan dat de Kerkeraad nooit iemand als predikant mag beroepen, die tegen Gods Woord en de belijdenis der Kerk ingaat. De volle verantwoordelijkheid van het beroep rust toch op den Kerkeraad en op hem alleen. Zelfs toen de Overheid met geweld het patroonaat handhaafde, heeft de Dordsche Synode dat uitgesproken, dat de patronen niemand mochten presentereeren dan die buiten eenige suspensie zijn van eenige ongezondheid in de leer en voor den Kerkeraad het recht gemainteneerd om den gepresenteerden persoon te mogen verwerpen zoo zijn gaven of manieren de Kerk niet aanstaan. Hierover is althans onder de Gereformeerde vaders nooit verschil van gevoelen geweest.

Maar *De Gereformeerde Kerk* weet het beter.

Al dat „getrouw“ willen zijn van zulk een Kerkeraad is maar hoogmoed. „Men heeft, zoo schrijft ze, tegenover de menschen wel heel trouw gedaan, maar den Heere God heeft men eigenlijk niet erkend. Men heeft de zaak zelf beslecht, in plaats van de zaak door Hem te laten beslechten.“

Wat men dan doen moet?

Men moet de zaak „in den gebode toebetrouwen aan Hem, Die ook de harten der grooten leidt als de waterbeken.“

En dan?

„Dan zullen wij er zeker niet veel eer mede inleggen. Dan zullen wij straks niet te pochen hebben op hetgeen wij gedaan hebben.“

„Maar dan is de zaak in handen van Hem, Die leeft en regeert en het gebod hoort. Die een weg weet, waar wij geen uitweg zien. En Die machtig is om wonderlijk er door te helpen degenen die waarlijk het heil verwachten van Hem alleen.“

Zoo worden degenen, die nog getrouw willen zijn, bespot, als zoekers van eigen eer aan de kaak gesteld.

En wat nu de achtergrond is?

Zet men door, zoo zegt de redactie, dan komt er *conflict*. Conflict tusschen den *Collator* en den kerkeraad. En vóór alles moet conflict worden vermeden.

Conflictvrees is de baai, die op deze broeders rust.

En daarom moet het volk den weg der valsche lijdelijkheid opgestuurd.

Gij moet niets doen dan *bidden*. God zal het doen, als men 't van Hem alleen verwacht.

't Klinkt zoo innig vroom.

Maar wat zoudt ge zeggen van een vader, die, wanneer een moordenaar in zijn huis binnendrong en zijn kinderen wilde doden, in plaats van tot het laatst toe voor zijn kinderen te strijden, op zijn knieën ging liggen bidden, en sprak: „Heere, gij kunt de harten leiden als waterbeken; ik zal me niet als een getrouwe aanstellen; Gij moet mijn kinderen beschermen; ik verwacht het van U alleen“. En dan rustig toezag, dat die moordenaar de handen uitstak naar zijn kroost.

Niet waar, ge zoudt van zulk een vader een afschuw hebben. Vooral wanneer die „vrome“ man er dan nog bijvoegde: verzet ik me, dan komt er *conflict*, en *conflict* in mijn huis, dat nooit.

En staat het in dit geval dan anders?

De Kerkeraad is geroepen, geroepen van Godswege, om te waken over de zielen hem toebetrouwd. Hij mag geen wolf in schaapevleed in de se aapskool binnen laten. De huiling vliedt, zegt Christus, maar de goede Herder stelt zijn leven voor de schapen.

En als nu een of ander heer, die naar Goddelijk recht in de Kerk van Christus niets te zeggen heeft, een modern en socialistischen domine aan de gemeente wil opdragen, dan moet de Kerkeraad vooral niet „getrouw“ zijn door beslist te weigeren zulk een ongeloofige te beroepen.

Bidden is het eenige wat de Kerkeraad doen mag.

Want God moet het doen!

Arme schare, die zoo wordt onderwezen.

Een dogmatisch geschil?

XXV.

Het woord *Hades* in het Nieuwe Testament, dat bijna overal in citaten of beledspraken aan het Oude Testament ontleend, gebruikt wordt in de vertaling is van het Hebreuwsche Scheol moet daarom niet naar de mythologische voorstellingen, die de Grieken van den Hades hadden, worden verklaard, maar heeft dezelfde betekenis als Scheol in het Oude Testament, — dat is de slotsom, waartoe ons vorig artikel ons leidde.

Mit dezen sleutel in handen dient thans onderzoek, of de betekenis van het woord *Hades* in het Nieuwe Testament tot haar recht kan komen. Daarin ligt dan tevens de proef op de som, of onze opvatting juist was of niet.

Na hebben we vroeger gezien, dat in het Oude Testament het woord *Scheol*, dat eigenlijk kloof of inzinking betekent, meestal gebruikt wordt voor het graf, in algemeene zin genomen als de groeve der vertering met al den jammer en de ellende, die door den dood over den mensch naar zijn lichaam komt. Dood en Scheol worden in het Oude Testament altoos verbonden; wie sterft daalt naar de Scheol neer. De Scheol is het gevolg van den dood; ze omvat daarom zoowel het graf, d.w.z. de plaats, waar het doode lichaam heengaat, als den staat der afgescheidenheid, waarin de ziel na het sterven verkeert.

In dien zin nu wordt het woord *Hades* gebruikt in I Cor. 15:55, waar de Apostel letterlijk de woorden uit Hosea 13:14 aanhaalt: „Dood waar is prikkel, Hades waar is uw overwinning!“ Laten we de afwijkende lezing, die hier niet *Hades* heeft, maar in het tweede lid het woord *dood* herhaalt, rusten, dan blijkt toch uit het redebeleid van den Apostel genoegzaam, dat het woord *Hades* hier niet door schimmernijk vertaald kan worden. Immers de Apostel spreekt hier over de opstanding des lichaams. Heel I Cor. 15 is een aangrijpend betoog om de waarheid van de opstanding des vleesches ons duidelijk te maken. In de vlak voorafgaande verzen staat: „wanneer dit verderfelijke onverderfelijker zal hebben aangedaan en dit sterfelijke onsterfelijker zal hebben aangedaan, als dan het woord geschiedt, dat geschreven is: de dood is verslonden tot overwinning. Dood waar is uw prikkel, Hades waar is uw overwinning?“ Deze triomfeerende uitroep slaat dus op de opstanding der geloovigen ten jongsten dage, want daarvan is hier sprake. Dood en Hades zijn hier synoniem, ze drukken beide hier dezelfde gedachte uit. Gods kind sterft, komt schijnbaar in de macht van den Hades, want „het lichaam wordt gezaaid in verderfelijker“ (vs. 42).

Maar bij de opstanding blijkt, dat deze overwinning een nederlaag wordt; „maar Gode zij dank, die ons de overwinning geeft door onzen Heere Jezus Christus“ (vs. 57). Die overwinning ligt juist in de opstanding van het verderfelijke, natuurlijke, zwakke lichaam tot onverderfelijker, kracht en eere. Van de *ziel* is hier zelfs met niet één woord sprake; en wordt alleen over het *lichaam* gehandeld, *Hades* zou men daarom hier het best door *graf* kunnen vertalen.

In gelijken zin wordt het woord *Hades* ook gebruikt in Hand. 2:37 en 31, waar de Apostel Petrus het gebruikt in verband met Christus' opstanding uit de dooden. Petrus haalt hier het woord van David uit Ps. 16:10 aan: „Gij zult mijne ziel in den Hades niet verlaten, noch zult Gij uwen Heilige overgeven om de verandering te zien.“ De Hollandsche vertaling *hel* is hier, evenals in I Cor. 15:55, onjuist, gelijk de Kanttekenaren zelf ook opmerken, want van Christus' ziel kan niet gezegd worden, dat ze na den dood naar de *hel* is gegaan. Bovendien, waar de Apostel er met nadruk op wijst, dat dit woord niet in David zelf vervuld is geworden, zou daaruit volgen niet alleen dat David's ziel in de *hel* is geweest, maar dat zij daarin ook door God verlaten is; wat in strijd is met al wat de Schrift ons leert. Ook de uitlegging, dat met de *hel* hier niet bedoeld is de plaats der verdoemenis, maar de helse smarten en benauwdheden, moet als onjuist worden

afgewezen. Immers deze helse smarten en benauwdheden bestonden juist daarin, dat Christus aan het kruis door God „verlaten“ is geworden, en hier wordt van Christus getuigd, dat Hij in de „hel“ door God „niet verlaten“ is geworden. Vraagt men wat de Apostel dan bedoelt met deze raad-selachtige woorden, dan kan de bedoeling het duidelijkst blijken uit wat de Apostel bij wijze van tegenstelling van David zegt. De Apostel grondt toch heel zijn redebeleid hierop, dat David dit profetische woord *niet* van zich zelf kan hebben gezegd, aangesien het in hem niet is vervuld geworden. Hoe toont de Apostel dit aan?

„Het is mij geoorloofd, zeg hij, vrij uit tot u te spreken van den patriarch David, dat hij beide gestorven en begraven is en zijn graf is onder ons tot op dezen dag.“ (vs. 29) Uit het feit, dat David sterft, begraven werd en in het graf bleef, blijkt dus, dat Ps. 16:10 niet op David zelf kon slaan, maar dat David „dit voordien“ (d. i. dat de Christus uit hem geboren zou worden) gesproken heeft van de opstanding van Christus, dat *zijn* ziel niet is verlaten in den Hades, noch *zijn* vleesch verandering heeft gezien.“ (vs. 31) Verschillende uitleggers hebben daarom gemeend, — en onder de Gereformeerden was dit zelfs de meest gangbare exegese, — dat *Hades* hier eenvoudig het graf beteekende. Toch blijft tegen deze uitlegging dit gewichtige bezwaar gelden, dat de Apostel hier niet spreekt van het *lichaam*, maar van de *ziel* van Christus. En al is het waar, dat in het Oude Testament het woord *ziel* wel gebruikt wordt in den zin van *persoon*, soms zelfs van een gestorven persoon en het dan de betekenis krijgt van *lijk*, toch schijnt het te gekunsteld deze uitlegging hier over te nemen. De Apostel maakt toch blijkbaar onderscheid tusschen Christus' *ziel* en zijn *vleesch*, d. i. zijn gestorven lichaam. Van het laatste wordt gezegd, dat het de verandering niet heeft gezien, van het eerste, dat het in den Hades niet is verlaten geworden. Juister is het daarom, den Hades in verband te brengen met de „smarten des doods“, waarvan de Apostel in vs. 24 spreekt. Want hij zegt, dat „God de smarten des doods ontbonden hebbende, Christus heeft opgewekt, aangesien het niet mogelijk was, dat hij van denzelfden dood zou gehouden worden“. Christus is, dat wil de Apostel zeggen, werkelijk in den dood ingegaan; Hij is in de macht des doods geweest naar lichaam en ziel. Zijn vleesch daalde neer in het graf, zijn ziel kende de „smarten des doods“, want ook voor Hem was de scheiding van ziel en lichaam een werkelijke smart. Maar God heeft Christus' ziel niet verlaten, niet overgegeven aan die macht des doods, en niet toegelaten, dat zijn vleesch de verandering van het graf zou zien. Hij heeft de smarten des doods ontbonden, Christus uit de dooden opgewekt, het eeuwige leven Hem geschonken. Maar hieruit volgt niet, dat de Hades hier bedoeld is als een bepaald schimmernijk, waarheen Christus' ziel na het sterven zou gegaan zijn. Dan zou de Apostel toch in strijd komen met Christus' eigen woord, toen hij stervende zijn ziel in de handen Zijns Vaders beval en tot den moordenaar aan het kruis gezegd heeft: Heden zijt gij met mij in het Paradijs zijn. Dat Paradijs toch heeft niets te maken met een onderaardsch schimmernijk, maar bevindt zich, gelijk de Apostel Paulus in II Cor. 12 uitdrukkelijk verklaart, in *den derde hemel*, den hemel der gelukzaligheid.

Ook hier mag de Hades dus niet genomen als een bepaalde verblijfplaats voor de afgestorven zielen, waar ze voorloopig worden opgenomen, maar drukt het den staat des doods uit, waarin Christus verkeerd heeft gedurende zijn verblijf in het graf.

Oageveer in denselven zin wordt het woord *Hades* ook gebruikt in de Openbaring van Johannes. Op het viertal plaatsen, waar het woord voorkomt, in Op. 1:18, 6:8, 20:13 en 14, is het altoos met den Dood verbonden en treden *Hades* en *Dood* naast elkander op. Eigenaardig is echter aan de Openbaring, dat beide voorgesteld worden als levende, persoonlijke machten en dus gepersonifieerd worden. Dit hangt saam met de Apocalypische profetie, die de verschillende machten, die op aarde werken, als persoonlijke wezens ziet. Zoo is de macht der zinnelijkheid, die in het rijk van den Antichrist zich openbaren zal, geteekend als het *Beest*; de valsche wereldbeschouwing, die zich van de geesten zal meester maken, als de *Profetie*, en het rijk van den Antichrist zelf als een vrouw, de *hoer*, die de volkeren verleidt. En zoo nu geschiedt hier ook met den *Dood* en den *Hades*. In Openbaring 6:8 wordt zelfs gezegd, dat de *Dood* op het valse paard rijdt en de *Hades* hem volgt. Wat hier nu onder *Hades* te verstaan is, is niet gemakkelijk te zeggen. De vertaling *hel* is zeker niet juist, want in Openb. 20:14 wordt gezegd, dat de *Hades* eens in den vuurpoel zal worden gegooid en de *Hades* kan dus niet de vuurpoel zelf zijn. Maar evenmin is het juist hier den *Hades* op te vatten als een plaats, het schimmernijk. Vooreerst toch kan een plaats niet als een *persoon* worden voorgesteld; elke topographische opvatting van den *Hades* luidt daarop schipbreuk. Wel heeft men gezegd, dat de *Dood* in Openb. 6:8 vooropgaat om de menschen te doden en daarna de *Hades* als schimmernijk volgt om de zielen der gestorvenen in zich op te nemen, maar deze voorstelling klopt niet met wat in Openb. 6:8 staat. Er wordt toch gezegd, dat *hem*, dat is en aan den *Dood* en aan den *Hades*, macht werd gegeven om te doden tot het vierde deel der aarde. *Zij* doen dat door het *swaard*, den *honger*, den *dood* en de *woilde beesten der aarde*. Dat zijn de wapenen, waarmee ze optreden om hun last te volvoeren. Dood en *Hades* zijn hier dus beide *verdervende machten*, die de menschen doden. We zouden er

in onze taal door *Dood* en *Hades* Nog verde Openb. 20:13 ten, dag de dooden, die geoordeeld is Zeker wordt dat de Dood niet alleen d zich opneemt mag men da hier wel als gedacht zijn naast den *Igen plaats*. het Oude T den Dood e monsters, d om al wat i zelfs van de uit den buik Wil men hier kan men ze see noemt, o verdronken o worden, teru die in haar en de Hades te duiden d gestorven en uitdrukkelijk saam hunne hier niet aan worden geda Ook de be dat de Doo sonen zijn g hebben opge worden se ge worden. I Hades wijst niet als een en vijandige doen zal. In dien zel worden, wat „Ik heb de e Dood“. Gew dat de Hade is voorgestel worden opge sleutelzou: uitdrukking: aanleiding, en tegen dere op zijn. Maar o saamgevoegd een vesting o deze moeilijke uitleggers den dat de sleutel zeggen willen Koning van e Hades den to gigen is echt stond; Ik he tot of van de ting nog mog Dood en Ha noemd en doo benden. „Ik e en den Dood“ den zin van: den toegang i Hierbij komt, de *Dood* en d voorgesteld. I en den Hade en eigenaars uitdrukking i Davids heeft.“ David de be Hades hadde en graf, totdi ding hen ovi Hem toekomst Hij sluit en n en de Hades ze vermogen macht geeft (Dr. A. KUYER SCHRIJFT in beel datsche schiedt Uitgevers-Maat Van dit plaas ten van Dr. Maatschappij p roeve. Gaarne vesti kan uiterard wanneer het in Naar uit der 72 platen beva *gruward*“ zullen uit de Heilige ders van onse verbeelding en Van deze sel met name gen CRANE, ISRAEL VAN UDEN, A De byschiedt door zijn woo pectus zegt, d groot formaat vormen. Maar, zooals gravures zullen dienst doen. Wanneer m vaardigen, wa bord door „t soodt“ 't uiter e weer erin i beurtelings all zonder de col schenden.“ Rindelijk zij dat het werk lijksche afstere vrees (formaat Dr. KUYER LEIDING, die u Deze Inleidit op het gebied daarin onze ou het woord. Ik wil hier u